

TVORBA ELEKTRONICKÝCH KNIH SYSTÉMEM TEX4EBOOK

Michal Hoftich¹

OSSConf 2015

¹<mic~~h~~al.h21@gmail.com>

Ústřední knihovna PedF UK

Formáty elektronických knih

System tex4ht

Úvod do tex4ebook

Příklady

FORMÁTY ELEKTRONICKÝCH KNIH

- ePUB
  - nejrozšířenější podpora ve čtečkách
  - některé nepodporují ani kaskádové styly
- mobi
  - podpora ve čtečkách Kindle od Amazonu
  - vzniká konverzí z ePUBu programem kindlegen
- ePUB3

- html5
- mathml
- CSS 3
- fixed layout
- javascript
  - interaktivní prvky
  - vylepšení dokumentu
- struktura dokumentu
  - (frontmatter, mainmatter, backmatter)
  - dělení dokumentu (volume, part, chapter, subchapter)
- profily
  - edupub

<https://github.com/simoncozens/calzone>

This is a example of *HTML file* justification using `tex4ht` and `calzone`¹. Text is copied from Wikipedia article about Prague

Prague () is the capital and largest city of the Czech Republic. It is the fifteenth-largest city in the European Union. It is also the historical capital of Bohemia. Situated in the north-west of the country on the Vltava River, the city is home to about 1.24 million people, while its larger urban zone is estimated to have a population of nearly 2 million. The city has a temperate climate, with warm summers and chilly winters. The origin of the name Praha is rather associated with the word prah (that means a 'threshold'), which is a rapid on the river. There is also the lowest unemployment rate in the entire European Union.

Obrázek 1: Normální odstavec zarovnaný do bloku, tak jak ho zobrazí prohlížeč

<https://github.com/simoncozens/calzone>

This is a example of HTML file justification using tex4ht and Calzone1 . Text is copied from Wikipedia article about Prague

Prague () is the capital and largest city of the Czech Republic. It is the fifteenth-largest city in the European Union. It is also the historical capital of Bohemia. Situated in the north-west of the country on the Vltava River, the city is home to about 1.24 million people, while its larger urban zone is estimated to have a population of nearly 2 million. The city has a temperate climate, with warm summers and chilly winters. The origin of the name Praha is rather associated with the word prah (that means a 'threshold'), which is a rapid on the river. There is also the lowest unemployment rate in the entire European Union.

Obrázek 2: Zalomení odstavce s `calzone.js`

Pozor!

Platí zásada, že dokument musí být použitelný i ve čtečce bez podpory JS

- čtečky s e-inkem ho prakticky nepodporují
- iBooks
- Adobe Digital Editions
- Android - Gitden
- Azardi

- pro validaci existuje nástroj ePUBcheck
- <https://github.com/IDPF/epubcheck>

Trochu inline matematiky: $\sqrt{a^2 + b^2}$. Tady pokračuje další text.

$$\sin A \cos B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) + \sin(A + B)]$$

$$\sin A \sin B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) - \cos(A + B)]$$

$$\cos A \cos B = \frac{1}{2} [\cos(A - B) + \cos(A + B)]$$

Obrázek 3: Matematika ve formátu PNG. Azardi

Trochu inline matematiky: $\sqrt{a^2 + b^2}$. Tady pokračuje další text.

$$\sin A \cos B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) + \sin(A + B)]$$

$$\sin A \sin B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) - \cos(A + B)]$$

$$\cos A \cos B = \frac{1}{2} [\cos(A - B) + \cos(A + B)]$$

Obrázek 4: Matematika ve formátu PNG. Kindle

Trochu inline matematiky: $\sqrt{a^2 + b^2}$. Tady pokračuje další text.

$$\sin A \cos B = \frac{1}{2}[\sin(A - B) + \sin(A + B)]$$

$$\sin A \sin B = \frac{1}{2}[\sin(A - B) - \cos(A + B)]$$

$$\cos A \cos B = \frac{1}{2}[\cos(A - B) + \cos(A + B)]$$

Obrázek 5: Matematika ve formátu SVG. Azardi

Trochu inline matematiky:

$$\sqrt{a^2 + b^2}$$

. Tady pokračuje další text.

$$\sin A \cos B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) + \sin(A + B)]$$
$$\sin A \sin B = \frac{1}{2} [\sin(A - B) - \sin(A + B)]$$
$$\cos A \cos B = \frac{1}{2} [\cos(A - B) + \cos(A + B)]$$

Obrázek 6: Matematika ve formátu SVG. Kindle

Trochu inline matematiky: $\sqrt{a^2 + b^2}$. Tady pokračuje další text.

$$\sin A \cos B = \frac{1}{2} [\sin (A - B) + \sin (A + B)]$$

$$\sin A \sin B = \frac{1}{2} [\sin (A - B) - \cos (A + B)]$$

$$\cos A \cos B = \frac{1}{2} [\cos (A - B) + \cos (A + B)]$$

Obrázek 7: Matematika ve formátu MathML. ADE

SYSTÉM TEX4HT

- <https://www.tug.org/tex4ht/>
- původní autor Eitan Gurari (1947–2009)
- systém vzniká od poloviny 90. let
- po smrti původního autora se o vývoj starají Karl Berry a CV Radhakrishnan

- Pandoc
- LaTeXML
- LaTeX2HTML

- systém se skládá z množství kompilačních skriptů, které se ale liší jen v přednastavených hodnotách
- základní skript je htlatex, například pro konverzi do ODT slouží mk4ht oolatex
- kompilace sestává ze tří základních kroků:

- pro podporované balíčky jsou nahrané .4ht soubory, které vkládají konfigurovatelné háčky na vhodná místa
- po vložení háčků se nahrají jejich konfigurace v závislosti na výstupním formátu

- zápis výstupních souborů
- konverze znakových sad
  - poměrně komplikovaný proces, potřebujeme doplňkové soubory pro fonty obsahující unicode entity nebo ASCII znaky pro jednotlivé znaky písma
- zachovává základní styly písem, podporuje jakákoli makra měnící vzhled písma
- příprava .lg souboru
- zápis .idv souboru obsahující stránky pro konverzi na obrázky

- výstup do CSS souboru
- konverze vložených obrázků z .dvi do výstupního formátu
- zpracování výstupních souborů externími programy (xslt, tidy, xmllint, xtpipes)
- kopírování souborů do cílového adresáře

- parametry pro každý jednotlivý krok se předávají kompilačnímu skriptu v závorkách
- základní forma pro dokument ve formátu utf8

Příklad

```
htlatex jmenosouboru.tex "xhtml,charset=utf-8"  
" -cmozhtf -utf8"
```

- soubor tex4ht.sty se nahrává ještě před načtením dokumentu, jeho nahrávání si dále řídí sám
- po zpracování preamble a nahrání všech balíčků se spouští .4ht soubory s vkládáním háčků pro dané balíčky, pokud existují

- soubor tex4ht.sty se nahrává ještě před načtením dokumentu, jeho nahrávání si dále řídí sám
- po zpracování preamble a nahrání všech balíčků se spouští .4ht soubory s vkládáním háčků pro dané balíčky, pokud existují

Pozor!

Protože se příkazy redefinují až na začátku dokumentu , příkazy volané v preamble dokumentu nejsou ještě redefinované

- konfigurace je důležitá hlavně pro příkazy se složitější strukturou nebo logické bloky (nadpisy, tabulky, seznamy apod.)
- pokud makra staví na základních prvcích, pro které už existuje podpora, nemusí být třeba přidávat pro ně jejich vlastní podporu

- konfigurace probíhá příkazem `\Configure`
- po vložení háčků se nahrají jejich konfigurace v závislosti na výstupním formátu
- další konfigurace je možné vložit do `.cfg` souboru

ÚVOD DO TEX4EBOOK

- <https://github.com/michal-h21/tex4ebook>
- staví na tex4ht a přidává:
- podporu pro ePUBová metadata
  - obsah
  - OPF soubor
- pro každou kapitolu nebo sekci je vytvořený samostatný soubor
- podporu build souborů pro make4ht

- <https://github.com/michal-h21/make4ht>
- build systém pro tex4ht, který řeší základní problémy:
- složité předávání parametrů pro htlatex a ostatní skripty
- pevně nastavené pořadí volání jednotlivých kroků kompilace
  - TeX je vždy volán třikrát
- podpora pro nástroje jako je bibtex, xindy a podobně
- snadná změna parametrů konverze obrázků
- funkční kopírování souborů do výstupního adresáře
- zpracování výstupních souborů filtrovacími funkcemi v Lua nebo externími programy

PŘÍKLADY

```
\documentclass{article}  
\usepackage[T1]{fontenc}  
\usepackage[utf8]{inputenc}  
\usepackage[czech]{babel}  
\title{Základní dokument v češtině}  
\author{Michal Hoftich}  
\begin{document}  
\maketitle
```

```
Příliš žlutoučký kůň úpěl ďábelské ódy  
\end{document}
```


Základní postup

```
tex4ebook basic
```

Formát ePUB 3

```
tex4ebook -f epub3 basic
```

Zrychlená kompilace

```
tex4ebook -m draft basic
```

```
<div class="maketitle">
<h2 class="titleHead">Základní dokument v češtině
</h2><div class="author" ><span
class="ecrm-1200">Michal Hoftich</span></div><br />
<div class="date" ><span
class="ecrm-1200">1.</span><span
class="ecrm-1200"> </span><span
class="ecrm-1200">července 2015</span></div>
</div>
<!--l. 10--><p class="indent" >
Příliš žlutoučký kůň úpěl ďábelské ódy </p>
```

```
\documentclass{article}
\usepackage[T1]{fontenc}
\usepackage[utf8]{inputenc}
\usepackage[czech]{babel}
\begin{document}
{\huge \texttt{tex4ht} umí zachovat
  \small základní {\bfseries formát}
  písem}
\end{document}
```


tex4ht umí zachovat základní **formát** písem

Obrázek 8: Velikost a řez písma jsou zachovány

```
\documentclass{article}  
\usepackage{fontspec}  
%\usepackage[czech]{babel}  
\title{Základní dokument v češtině}  
\author{Michal Hoftich}  
\begin{document}  
\maketitle
```

Příliš žlutoučký kůň úpěl ďábelské ódy

```
\end{document}
```

Kompilace

```
tex4ebook -m draft -l fontspec.tex "new-accents"
```

A její výsledek

```
--- error --- Can't find/open file  
"file:lmroman12-regular:script=latn;  
+trep;+tlig;".tfm'  
Make4ht: Fatal error. Command tex4ht  
returned exit code 256
```

- je třeba zamezit, aby se vůbec načetly
- tři možná řešení
  1. použít rozdílné šablony pro preamble dokumentu, samotný text vkládat pomocí `\include`
  2. použít podmínku detekující tex4ht
  3. alternativní loader balíčků

```
\documentclass{article}  
\ifdefined\HCode  
\usepackage[T1]{fontenc}  
\usepackage[utf8]{luainputenc}  
\else  
\usepackage{fontspec}  
\fi  
%\usepackage[czech]{babel}  
\title{Základní dokument v češtině}  
...  
\end{document}
```



```
\documentclass{article}
...
\usepackage{biblatex}
\addbibresource{xampl.bib}
...
\tableofcontents
\section{Úvod}
Příliš žlutoučký kůň \textit{úpěl}
\textbf{dábelské ódy} \parencite{article-full}
\section{Další kapitola}
Nějaká matematika  $\sqrt{a^2 + b^2}$ 
\section{Literatura}
\printbibliography
```

Chybné převedení diakritiky

```
<p class="noindent" >Příliš žlutoučký kůň <span  
class="ecti-1000">úp</span><span  
class="ecti-1000">ěl </span><span  
class="ecbx-1000">d'</span><span  
class="ecbx-1000">ábel'sk</span><span  
class="ecbx-1000">é </span><span  
class="ecbx-1000">ódy </span>
```

- umožňují vkládání konfigurací pro háčky a CSS instrukce
- základní struktura

```
% zde můžeme vkládat balíčky  
\Preamble{xhtml,volby pro tex4ht.sty}  
...  
\begin{document}  
...  
\EndPreamble
```

```
\Preamble{xhtml}
\Configure{textbf}{\NoFonts\HCode{<strong>}}
{\HCode{</strong>}\EndNoFonts}
\Configure{textit}{\NoFonts\HCode{<em>}}
{\HCode{</em>}\EndNoFonts}
\begin{document}
\EndPreamble
```

```
<p class="noindent" >Příliš žlutoučký kůň  
<em>úpěl</em> <strong>dábelské ódy</strong>
```

```
\Preamble{xhtml}  
\Configure{textbf}{\NoFonts\HCode{<strong>}}  
{\HCode{</strong>}\EndNoFonts}  
\Configure{textit}{\NoFonts\HCode{<em>}}  
{\HCode{</em>}\EndNoFonts}  
\Css{h3{color:blue;}}  
\begin{document}  
\EndPreamble
```

1 Úvod

Příliš žluťoučký kůň *úpěl* **dábelské** *ódy* [1]

Obrázek 9: Modrý nadpis

Zkusme přidat kompletní styl pro responzivní design a fonty

- responzivní styl Scale.css
(<https://github.com/viljamis/Scale>)
- font EB Garamond

Pro usnadnění práce si vytvoříme pomocné balíčky


```
\newcommand\AddFile[1]{\special{t4ht+@File: #1}}%  
\newcommand\AddCss[1]{%  
  \AddFile{#1}%  
  \Configure{@HEAD}{%  
    \HCode{<link rel="stylesheet" type="text/css"  
      href="#1" />}  
  }  
}
```

```
\RequirePackage{include4ht}
\newcommand\AddFontFace[4]{%
\Css{@font-face {
    font-family: #1;
    src: local("#2"),
        url('#3');
    #4
}}
\AddFile{#3}}
\edef\CurrentFontFamily{rmfamily}
\newcommand\SetFontFamily[1]{
\edef\CurrentFontFamily{#1}}
```

```
\newcommand\NormalFont[2]{  
  \AddFontFace{\CurrentFontFamily}{#1}{#2}  
  {font-weight: normal;font-style: normal;}}  
\newcommand\BoldFont[2]{  
  \AddFontFace{\CurrentFontFamily}{#1}{#2}  
  {font-weight: bold;font-style: normal;}}  
\newcommand\ItalicFont[2]{  
  \AddFontFace{\CurrentFontFamily}{#1}{#2}  
  {font-weight: normal;font-style: italic;}}
```

```
\RequirePackage{include4ht}
\RequirePackage{addfont4ht}
\Preamble{xhtml}
\AddCss{scale.css}
...
\NormalFont{EBGaramond}{EBGaramond12-Regular.woff}
\BoldFont{EBGaramond}{EBGaramond12-Italic.woff}
\ItalicFont{EBGaramond}{EBGaramond12-Italic.woff}
\Configure{@HEAD}{\HCode{<style type='text/css' >
\Hnewline body{font-family:rmfamily,
"EBGaramond", sans-serif;}\Hnewline
</style>}}
\EndPreamble
```

```
tex4ebook -f epub3 -c epub3.cfg -m draft basic.tex
```

I Úvod

Příliš žlutoučký kůň *úpěl ďábelské ódy* [1]

Obrázek 10:

```
Make:add("biber","biber ${input}")  
Make:htlatex {}  
Make:biber {}  
Make:htlatex {}  
Make:image("png$",  
"dvipng -bg Transparent -T tight -o ${output}"..  
"-pp ${page} ${source}")
```

```
tex4ebook -f epub3 -c epub3.cfg -m draft  
-e pokus.mk4 basic.tex
```


2 Další kapitola

Nějaká matematika $\sqrt{a^2 + b^2}$

Obrázek 11: Dalo by se hrát s konfiguračními volbami, ale lepší je použít mathml

Pozor!

Scale.css upravuje nastavení obrázků a úplně rozhodí inline matematiku. Proto v ukázce není použit

```
tex4ebook -c epub.cfg -f epub3 -m draft  
-e pokus.mk4 basic mathml
```

2 Další kapitola

Nějaká matematika $\sqrt{a^2 + b^2}$

- Máme dvě možnosti:
  1. použít příkaz `\coverimage`
    - to vyžaduje explicitní vložení balíčku `tex4ebook` do dokumentu
    - obálka se zobrazí v dokumentu
  2. použít příkaz `\CoverMetadata` v konfiguračním souboru
    - výhodou je, že nemusíte upravovat dokument
    - obálka se zobrazí pouze ve čtecí aplikaci

- výstupní soubory můžeme zpracovat externími příkazy, nebo funkcemi v jazyce Lua
- efektivní zpracování umožňují filtry

```
\documentclass{article}
...
\begin{document}
Co dělat v případě, že se
{\bfseries nám nelíbí výstup?}
\hrule
```

Použijeme filtry!

```
\end{document}
```

```
<p class="noindent">Co dělat v případě, že se  
<span class="ecbx-1000">n</span><span  
class="ecbx-1000">ám nel</span><span  
class="ecbx-1000">íb</span><span  
class="ecbx-1000">í v</span><span  
class="ecbx-1000">ýstup?</span>_____  
</p>  
<p class="indent">    Použijeme filtry!
```

```
local filter = require "make4ht-filter"  
local process = filter{"cleanspan", "hruletohr"}  
Make:htlatex()  
Make:htlatex()  
Make:match("html$",process)  
Make:match("html$",  
"tidy -m -utf8 -asxhtml -q -i ${filename}")
```



```
<body>  
  <p class="noindent">Co dělat v případě, že se  
  <span class= "ecbx-1000">nám nelíbí výstup?  
  </span>  
  </p>  
  <hr class="hrule" />  
  
  <p class="indent">Použijeme filtry!</p>  
</body>
```

- profil pro ePub 3 určený pro vzdělávací materiály
- <http://www.idpf.org/epub/profiles/edu/spec/>
- přidává sémantická metadata

- vytvoříme balíček pro vkládání učitelských poznámek
- poznámky se vypíšou pouze učitelům

- balíček bude mít volitelný argument **teacher**
- učitelské poznámky se vypíší pouze pokud je balíček vložen s tímto argumentem
- dva řídící soubory obsahující kompletní preamble, vkládají TeXový soubor, který je pro učitele i studenty stejný

```
\documentclass{article}  
...  
\usepackage[teacher]{edupub}  
\begin{document}  
\include{text}  
\end{document}
```

```
\documentclass{article}  
...  
\usepackage[]{edupub}  
\begin{document}  
\include{text}  
\end{document}
```

```
\newcommand\odpoved[1]{\\ \teacherinfo{#1}}  
\begin{enumerate}  
\item Jak se jmenuje náš největší had?  
  \odpoved{Užovka stromová}  
\end{enumerate}
```

```
\ProvidesPackage{edupub}  
\RequirePackage{kvoptions}  
\RequirePackage{etoolbox}  
\newbool{teacher}  
\boolfalse{teacher}  
\newcommand\teacherinfo[1]{}  
\DeclareVoidOption{teacher}{%  
\renewcommand\teacherinfo[1]{%  
  \edupub@print@teacherinfo{##1}}  
\booltrue{teacher}}  
\newcommand\edupub@print@teacherinfo[1]{#1}  
\ProcessKeyvalOptions*
```



```
\ifbool{teacher}{%  
\Configure{OpfMetadata}  
{\HCode{<dc:type>teacher-edition</dc:type>}}  
}%
```

```
\NewConfigure{teacherinfo}{2}

\let\old:teacherinfo\edupub@print@teacherinfo

\renewcommand\edupub@print@teacherinfo[1]{
\old:teacherinfo
\old:teacherinfo{#1}
\old:teacherinfo
}

\Configure{teacherinfo}
{\HCode{<span epub:type="answer">}}
{\HCode{</span>}}
```

student

```
<li class="enumerate" id="x1-3x1">  
Jak se jmenuje náš největší had?<br  
class="newline" /></li>
```

učitel

```
<li class="enumerate" id="x1-3x1">  
Jak se jmenuje náš největší had?<br  
class="newline" />  
<span epub:type="answer">Užovka stromová </span>  
</li>
```

Děkuji za pozornost